

הקרבנות

כל אדם יכול להשיגו שמינית
יורה גם למחלה ולרבע שנה
יהרע דאקאן או ע"י הפאסט
אמט וכל נוכחאנדלונג —
יחירו לשלם: בכל חרלות
אשכנז: 4 ר"ט. באוסטריא:
8 פלי' או"י. בארץ חרלות:
18 פראנק 75 סאט' —

רבים ועורים ישיגוהו נדב
פחות עממיר הקלוב. ורק א
אשר יוכלו לקבלו מהרעדק
ע"י הפאסט ולא ע"י סוכן —
המודיע דבר הכונה לטובת
שלם עמיר כל שורה (נתח
מלות): 1 ג' פרוסיא. הודעה
עמקת ענונה עקובלת בחס

מכתב עתי בשפת עבר

יצא לאור בכל שבוע

להודיע ולבשר ולחורות כל דבר הנדרש לאיש יהודי לדעת. באשר הוא יהודי וחבר לחברת האדם

מאת מאיר (דר) לעהמאנן ע"י יחיאל ברי"ל יצ"ו

דבר אמונה בחרתי (מהל"ס ק"ט.)

החל"כ

מאינץ, יד ניסן

MAINZ, den 22 April.

1872

המורס מנדיבי עמנו באשכנז לעזרת אחינו בפרס. עד היום ע"י "היוראליט" עולה 1746 פפונד שטערלינג, ועוד לא כלו הנדבכים משלוח

אל הקוראים ברו"פ

הקוראים הנכבדים ברוסיה ופאלען החפצים בהלבנת ידש
אחריו בכסף מחירו כמקדם מאת הסוכן הכללי הרב המוסלג מו"ה
ארי' ליב הלוי לעווינסאהן בוילנא עפ"י הארדעססע הואת:
(באותיות ושפת רוסיה)

Herrn Leib Levinsohn Polezk Strasse Haus Gerschuni
in Wilna

גם כל מי מכם החפץ לאסוף את "היוראליט" בשפת אשכנז (היור'
מאתי דר' לעהמאנן) אשר יכיל בכל שבוע ערך ג' באנען, תוכלו להשיג
אותו על חסד מאת הסוכן הנז' מחירו לשנה 6 ר"כ. לחצי שנה 3
ר"כ, ולרבע 1 ר"כ 50 סא"פ.

מאמר ראשי: ליל עשורים.
דברי הימים. — הולאנד: אטעטרס. — רוסיה: וילנא. — משא
רוסאניה. — חרשום שונות. — הודעות. — מענה בקצרה.
כבוד הלבנות: אגרת הכתה לרנכז שייטון. — יבין שועה. — לזולד. — הערה.
ירכתי לבנות: ספור, העזבה."

לדיר שמורים

רשע שהו חסד עה העבודה הזאת לכס ולא לי ולפי שהלית את עליו
מן הכלל ספר בעיקר וחקי חסד הקהה חסד שני וחשור לו בעבור זה עשה ה'
לי בלחמי עמרים לי ולא לי חלו היה שס לא היה כאל (העמיד).

דעך ורע חזק. אל מעוז, רעך זה הקנה, ורע חזק זה חזרה, ואם
עזבת מן דעתך שלם תכנס לבית חזק. ניס חזק זה שמעאל ועשו.
(שמות רבה פכ"ז)

בספרי המפרשים ו"ל לא ראיתי דברים המתישבים לפשוטו של
המאמר, וביחוד על מה ירמוז מליו האחרונים: ואל תכנס לבית אחיך זה
ישמעאל ועשו? אך ראה זה מצאתי ספר תולדות "הזמן" המפענח כל
צפון וכל סתום לא עממהו, כי אין כמוהו מורה ומפרש אמתי בדברי חז"ל
העמיקים. — הזמן הוא מקור נפתח לכל יודעי בינה לעתים לבאר כמה
מאמרי חז"ל בדברי אנדה אשר שנכו מסנו עד עתה, לא ירענו מוצאם
ומבואם. ראה נא מפלאות הזמן אשר חשף את זרוע עיוולתה או חרש,
אור שבעתים, על דברי חז"ל בענין גלגל קבוע ומולות חורון אשר
החכמים הקדמונים הכחישום, ולצלעם שטחו ונאספו כל איש צר ואויב

לתורת ה' אשר שנאת חסם ישנאוה, לחפות על רבותינו החכמים האמתים
סבלות ולענ הרבה, קראו את מאמריו הקדושים ולא דמו לתלות
חסרון הידיעה בנפשם, כאשר הוא ראוי באמת לכל איש ישר שלא לחשוד
בקדושים אשר קדושתם וחכמתם גלויה לכל מעיין בדבריהם כשמש
בצהרים; ואולם גם היום אחרי אשר מרוב ימים ובחשתדלות נמרצות
מגדולי החכמים האחרונים יצא לאור צדקת דעת חז"ל המקובלת בזה (*).
ולאורה ולבו כל חכמי הגוים היא הדעת הנודעת בשם שיטת "קופערניקוס"
גם היום לא הוסרו הסבלים האלה לתלות חסרון הידיעה בנפשם, כי נחלה
מזהם "פאות תעלה אין להם. אור נא קורא יקר כנבד חלציד וקרא בספר
תולדות "הזמן" ותוארנה ענין, ומה יקר לשלומי אמוני ישראל במצאם בו
באורים גלויים וברורים להרבה מדברי חכמינו הקדושים אשר כספר החתום
היו בעינינו עד כה, אין פה המקום לזכרם. — אכן עוד נמצאו חלק רב
מאנשים ישרי לב יחיו, אשר אל פועל הזמן לא יביטו, ובספרו הגדול לא
ישימו עין, סגור הוא לא יפתה, יען כי הובא לפניהם את דבתו רעה, אשר

(*) חכמי הדור יתעורר מעוה: ערוע הודו חכמי ישראל לחכמי או"י, נדבר אשר
שטת התכונה הקדשה הראתה חשימת דעת חכמי ישראל? ובהסרן להכרעל שנה א'
גליון 5 שובת שכתב רכ"ו אל רענע"ן, יאמר שם הרבה ח"ל: אני חושב כי יפה
מזה החכם העופלג השלם שר"ה יסף עקאנדלז' ז"ל על חכמי ישראל שהיו צעקן
מול קבוע וגלגל חזר באשרו שלם ה' להם להודות לחכמי או"י בדבר שלם בארו בעופת
רק צעענות שהרי נדורות הללו קיימו עה שנעלו ונחרו באשר לא חסלו בו הוא דעת
קופערניקוס שפולת חזרים באור האיתרי ואיך קנועים צעוני הגלגל בדעת
נעלמות — ואיך בטלו חכמי ישראל דעתם חילו היתה קבלת כניאים עכ"ל. חסם
יעיך כה הקורא כס' שטה עקובלת סם' כמובות פ"ח, ד' י"ג ע"ג: השנחכו על העעוברת
פי' רש"י משונה נמורה וכלתה. והקשו עליו דל"כ כבר חזר בו רבן געליאל, והא חזק
לאשורתי דפסקי כר"ב ועבדי בומיה ו"ל דלע"ג דלכח אומס בטענה ש"ס קבלתם אמת
היתה ויחיד ורבים הלכה כרבים, וכן שטעתי עשמו של ר"מ ז"ל שהיה חסר כן על הא
דאעריקן פרק ט' ש"ה ע" (כ"ד) חכמי ישראל אומרים גלגל קבוע ופולות חזרים וחכמי
אומות העולם אומרים כו' ואעריקן חסם אשר רבי משונה לדבריהם כו' דאקר ר"מ
ז"ל דלע"ג דלכח חכמי או"י לחכמי ישראל היינו כמחן בטענות חלל האמת הוא
בחכמי ישראל והיינו דאעריקן במפלגה, ונזקע חלוני רקיע" — עכ"ל. ואילו אשר
באת חסם דוכנו אז משדנוהו כי אחרי ראותו שטת קאפערניקוס יעקס את הכמובים
למת כבוד לחכמי ישראל, לא כן חס הדכנים האלה ולא שפי הר"מ ז"ל, אשר יח
חיה שאלות שנים לפני קאפערניקוס, ומורה אמת היתה בפינו וכה לעד לאעתה
עד כי הניח עזה רחיה להלכה — זאת נאמן הוא כי כן היתה קבלת חז"ל באמת
וסרו כל הפליאות ודברי התלמוד הק' עמנוגלים כספירים. הכותב

ותחת אשר בהיותו בשם ישראל מכונה לא אמר "אלקינו ואלקי אבותינו". ואמר אח"כ חלילה אלקי אחינו אלקי ישמעאל ואלקי כו', ע"כ תנו לבבכם עמי ותנו כבוד לה' אלהיכם ולא תשנו חלילה אף קוצו שלא יי"ד אחד מקבלת אבותיכם; וזוה המדרש מבואר, רעך ורע אביך אל תעזב רעך זה הקב"ה, הוא מה שאנו אומרים אלקינו ורע אביך זה אברהם הוא מה שאנו אומרים ואלקי אבותינו אלקי אברהם, ואם עזבת חלילה להשען רק על שכלך בלעדי הקבלה תן דעתך שלא יקרה להמיר הטוב בו ותחת אבותיך יהיו אחיך ביום אידך כיום אשר קרה לך בספרד וכדומה מן המקרים המתחדשים ולא תכנס לבית אחיך ביום אידך זה בו' והוא מבואר. — ואתם שלומי אמוני ישראל כאשר תסובו בליל שמורים לספר ביצ'ם ותגיעו למאמר רשע מהו אומר בו' אז באמרתם אותו תכונר בו גם לנוסח הזה: בעל ברית הרעפארם מה הוא אומר? מה התורה האלקית לכם, לכם ולא לו, ולפי שהוא רוצה לשנות כפר בעיקר, ואף אתה הקרה את שניו ואמר לו בעבור זה היה ה' לי לאלקים בצאתי מספרד. לי ולא לו אלו היה שם לא היה יהודי! — ושלום על ישראל.

דברי הימים

כנראה, דברי ה' מהיערם אשר יצאו מפיו בסוף חרש העבר באזנר נבחרו האספה האומית, ואשר קוה כי בהם ישקו הרוח חסוער באשכנו, הגדילו עוד הרעש. להבטחתו אשר הבטיח ונשבע עליה בכבודו לאמר כי אך לשלום פניו ופני ממשלתו פונות, לא יאמינו באשכנו, אבל אשר נזק מפיו לאמר כי צרפת איננה בודדת ולא תחסר לה בעלי בריתה — זאת יאמינו, ועיניהם על כל פביבם לראות מי היא הממלכה אשר באה בברית עם צרפת, ואשר בה יתנאה נשיא הרעפובליק הצרפתית. רק באשר יאמינו לדבר הזה, לא יאבו גם לא יוכלו להאמין בהבטחתו על קיום השלום; אם צרפת, ולמצעה ה' מהיערם לא יהפץ קרבות, מדוע — כה ישאלו כה"ע באשכנו — באה בברית עם ממלכה או ממלכות אחרות? היש מי באורופא החפץ לגעת בה לרעה? ואשכנו — היא שמחה בחלקה, ודי לה את אשר לה ואת אשר לקחה בחרבה ובקשתה בדמי בניה — מדוע — יוסיפו לשאול — העמים הממשלה הנוכחית צרכי הוצאות צבא רב שבעתים מאשר העמיסה ממשלת נאפאלען על הארץ — ומה גם לעת כזאת אשר הארץ רובצת תחת משא לעיפה אשר העמיסה על שכמה המלחמה האחרונה? מדוע אין אחד ממכ"ע בצרפת אשר בעת ידובר בפלכלת (איקנומוע) המדינה, יציעו הצעות וייעצו עצות להמעיט ההוצאה בכל מה דאפשר — מדוע אין אחד בהם שיתן קולו על הממשלה לבלי תדרוש לעת כזאת הון רב לצרכי הצבא? האין זאת ועוד רבות כאלה עדים נאמנים כי צרפת לא חדלה מחשוב מחשבות מלחמת נקם על אשכנו החפצה לשבת לבטח אתה. והדבר אשר ה' מהיערם יבטיחנו לשלום מצד צרפת, יאמרו כה"ע האשכנזים, הוא רק למען כסות מעשהו ומחשבתו, למען תוכל בעת המוכשרת להחריד בפעם אחת מנוחת אשכנו כה יחשוב ה' מהיערם, ואולם הנסיך ביסמארק ראה מראש כי לא לנצח העמוד ברית השלום עם צרפת, וכראותו עתה כי המתג אשר שם בפה צרפת לא יספיק לעצור בעד פרוצתה, לכן תכין גם אשכנו את עצמה לקראת מלחמה אשר תוכל לפרוץ פתאום אחת מהאותות ההכנה היא הפקודה אשר נתנה כי כל אלה שעבדו עבודת הצבא במלחמה האחרונה, אם עוד לא מלאו למו שנות עבודתם בצבא, כל אלה יחלצו לעבודת הצבא עד מלאות שנות העבודה.

הממלכה החשודה בעיני כה"ע האשכנזים כי שמה ירה עם צרפת על אשכנו, היא ממלכת קטנה ועזרתה לצרפת במלחמה על אשכנו לא מעטה. והיא ממלכת שוועדין, מלבד אשר ההוצאה הגדולה אשר תוציא גם היא לצרכי צבאותיה (כאשר גם אנחנו כבר הודענו) תעיד בה כי למלחמה פניה מועדת, ישנם עוד עדים וראיה אשר באה באנודה עם צרפת יחד על אשכנו; האחת היא: כי אחד מהמפקדים הגדולים על חיל

נמצאו בו דברים הסותרים דברי תורה, כי חלו בו ידי הוייפנים ושמו בתוכו דברים הרבה אשר בדו מלבם, ותולים אותם באילן גדול לאמר מבטן הזמן והמאה התשע עשרה יצאו גם הדברים האלה. אמנם כן, הספר הנפלא הזה איננו נקי מכל סיג ותלאה אשר הביאו בכליותיו בני תרמית, אשר זה דרכם מקדם להטיל זוהמא בכל יקר אשר תראינה עיניהם, וכמאמר חז"ל: כל הפסול פוסל. ואולם כאשר יובא ספר כזה לפני חכמי בקרת אשר להם המשפט בדבר זה, יגזרו עליו אחת משתי אלה, או שהוא צריך גניזה וישתקע הדבר, או להדרש לו הוא צריך להסר ממנו סיגיו ולפרש חירותיו כאשר חרצו חז"ל משפטם הנודע על ספר קהלת, רק לא יעזבו אותו על מתכנתו להיות מקשול לרבים כי המכשלה הזאת תחת ידם. אמרו נא מעתה, לגזור גניזה על ספר הזמן אי אפשר, כי גדול הוא מאד ומי יכלנו, וגם כי לא כספר הכתוב על הגליון אשר כל רוח אין בו או על העורות המתות, ספר הזמן אשר הוא נצב כמו חי, ולו יהי אשר הוא צריך לקוברו בחייו איך החי יכול לקבור את החי? ! סוף דבר, אין אדם שליט לכלוא את הזמן ואת ספרו הגדול אשר שם לפני בני האדם, צופניו צפון רוח! מובן מאליו, כי רק המשפט השני לו יאתה, אשר החכמים הגדולים אשר להם המשפט בדבר זה חובה עליהם לחקר ולדרש בו. להנה סיגים מתוך כסף, להורות ולהבדיל בין הקדש ובין החול בין הטמא ובין הטהור, ובמי התבונה והדעת יערו על הכלי המלא לו נחלים לזהמות וצנ בין הפגנים להתענות בהן בני אדם לשום כויה תחת יופי, למען יראו הכל כי עלה משאת העשן וידעו כי נחלים הנה, ולא יחתו אותן בחיקם, וגם בכל נוצץ לא יאמינו לעולם, כאשר יאמר המשל המורגל, לא כל הנוצץ הוא זהב! ולא כל הנראים משכילים ויהירו כוזהר הרקיע. —

בהביטי בתולדות הזמן, והתבוננתי אל דברי הריבות השוררות עתה בעולם היהדות, בין מה זיקי מורשה אשר דת קדשם תחתיה תעמוד, מיוסדה על האמונה הטהורה ועקרים מקובלים מהנביאים ואנשי כנסת הגדולה, חוקה כצור בלב ימים אשר מים רבים לא יעבירו על דעתם, מכל הנזרות והשמדות ר"ל יצאו צדופים כמספך ובחונים כוזהב כי המספך יהודים נאמנים לאלקי אבותיהם, ובידם דגל הנצחון והנצחיות, ובין השונים האומרים לשנות מצב היהדות אל תוצאות שכלם הקל על פני מים, אשר מנשמת רוח אף יאבדו, ולא יכירם עוד כי יהודים המה, אלו היו השונים האלה שמה, בספרד, עת עברו עליהם המים הזדונים, עת נשבה בנו רוח אף האינקוויזיציאן, לא היו יהודים! בהביטי בספר תולדות הזמן הנצב לפנינו חי נגלתה לפנינו כונת המאמר המופלא המובא לפניך בראש: רעך ורע אביך אל תעזב רעך זה הקב"ה, ורע אביך זה אברהם ואם עזבת הן דעתך שלא תכנס לבית אחיך ביום אידך זה בו'. ועתה קורא יקר אנער את עמי מלשון סופרים ואבילי בלשון חכמים, יען חובת הבאור עלי עתה לבאר דברי החכמים הקדושים, בדברים קצרים ומספיקים כדרך המבארים. —

כבר נודע מאמר החבר (כוורי מאמר ה' בסופו) כי ממקום שבאו בעלי המחקר להוכיח שיש לאיש הישראלי לבא לידיעת ה' בעיון שכלי ממה שאמר דוד לשלמה בנו (דה"א א' כ"ח) דע את אלקי אביך ועבדוהו שמה תשובתם בצדק שהוזהר לומר אלהי אביך, שהעיקר היא הקבלה מן האבות ולא נשתמש בעיון השכלי כי אם לעשות עמו סמוכין אל הקבלה, כי כל משפטו ה' אף שהם נעלים מדעת אנשי כה"ל לא יסתור אותם השכל חלילה, כי אם יחוקם ויטהר ידים ויסיף אומץ ביראת שדי ע"י העיון השכלי. על יסוד הדברים האלה יסדו לנו אנשי כנה"ג בתפילה אלקינו ואלקי אבותינו אלקינו הוא מה שאנחנו מחויבים להשיג ידיעתו בעצמנו כל איש כפי השגתו ואלקי אבותינו הוא מה שאנו מחויבים להשוות דעתנו אל קבלת האבות, ולא להעזיז ה' לסמוך על בינתנו להרוס גופי תורה, והאיש אשר יויד לשנות מקבלת אבותיו אם שבב"ז הוא מאמין באלקים מדעת עצמו הרי זה איננו מאמין באלקי ישראל כמו שכתב הכוורי (מ"ד פט"ז) מה שבין אלקי אברהם לאלקי ארס"ה, והאיש ההוא נכון למועדי רגל, לעזוב דתו לגמרי ולהמיר באחר ביום אידו חלילה, ולא יעמוד בנסיון כאשר נבחנו ונצרפו שלומי אמוני ישראל בעלי הקבלה.

לקום על הממשלה ומלכה בראשה והממשלה גם היא לא מצאה עצה אחרת אשר תקום כי על ידה יצלה חפצה בידה, וזלתי להתיצב בכל עוז בעזרת בני הצבא להכניע המורדים והקושרים. גם המלך הודיע כי ביום רעה הוא לבדו יצא בראש החיל ללחום עם הקושרים עליו. אך אם בני החיל יעמדו תמיד לזמניו, כאשר ישען עליהם, זאת לא נוכל לדעת מראש. ומי יודע אם לא תהיה גורל המלך הוה כהמלכים שלפניו בספרד, אשר משענתם על בני החיל היתה משענת קנה רצון.

כפי שמודיעים כה"ע שונים שלח נשיא הרעפובליק הצרפתית מכתב אל מלך ספרד להבטיחהו נאמנה כי ממשלת צרפת תחפץ במאד אשר הוא ולא אחר ישאר על כמא הממלכה בספרד, כי שבתו שם טוב לצרפת עוד יותר מאשר ישב למלך איטאליע אשר הוא אביו. מכל הדברים האלה נוכל לשפוט כי אמת הוא הדבר אשר איוה כה"ע הודיעו כי הנסיך ביסמארק חושב כל היום גם עתה להושיב על כסא ספרד איש משפחת קיסר אישכנו. וקוה ליום אשר הספרדים ישלחו מעל ארצם את מלכם בן מלך איטאליע. ורק בעבור זאת תחפץ צרפת במאד אשר בן וויקטאר עמנואל ישאר בספרד, לא מאהבתה אותו רק משנאתה את האיש אשר הנסיך ביסמארק חפץ בו ויקה כי הוא יעצור מעבר להרי הפירנען בהצרפתים כמו תעצור במ אישכנו במעברות הרהיין.

האלרלאנד

אמ'טרדם ניסן תרל"ב — זה ימים אחדים והנה קול תרועה גדולה שמעו. אזני והבט עיני בכתבי עתים אשר במדינתנו כי מלאה הארץ חגים בכל עיר ועיר אשר דבר המלך ואהבתו הגיע בלבבם. ביום 1 אפריל שלש מאת שנה עברו גם חלפו מיום אשר יצא מדינתנו מעבודת לחירות משעבוד לגאולה. אז בחזית מלך שפאניען גם נשיא ארצנו ורוח עושים הוה לכפות את יושביו אשר הובם ככלם לדת הנוצרית נלמדו לחבק חיק נכריה דת הקאטאליקית ולמדינה, לא שמעו ולא אבו לו. וכאשר בסרב יצא לקראתם להלחם בם, קמו אנשים ריקים ופוחים אשר מורד לא ידעו, ובאמין לב ובחזק יד הגרו עז מתניהם להראות כי עוד צדקות אהבו וכי בעד אהבת עמיתם חרב נוקמת נקם ברית האמונה תוציא כאור משפט. ובעזרת הכורא חפצם הצליח בידם, כי ביום הלכו בגבורה בתוך הים הכו את שונאיהם מכה גדולה עד מאד, והעיר בריהל בדרומה של

הים בממשלת צרפת בא לעבורת עבודת חיל הים אשר לממשלת שווערין. והשנית, הוא הדבר אשר ממשלת שווערין לא שלחה מסנה איש שר החיל לשבת בברלין יחד עם מלאכה, ולפאריו שלחה אחד מבחירי שרי החיל. ואם אמת הדבר הוה, אוי נדרש לממשלת אישכנו להכין עצה וגבורה למלחמה בים כמו ביבשה, כי אם למול צרפת לבד לא תוכל לעמוד בים, איך תוכל לעמוד נגדה ונגד שווערין. ואולי גם הענמארק יחד. וכפי הנראה מפעולת ממשלת צרפת, הנה אם תתנפל שנית על אישכנו, תבוא עליה בשואה דרך הים. כי הנה אנחנו רואים ושומעים אשר ממשלת צרפת תחלה לבצר פאריש במבצרים החדשים ונשגבים הרחק מאד מהעיר, באופן כי אם האויב ינסה כתו להביאה במצור, תחת אשר עד כה היה די לו במרמש עד שש מאות אלף איש, עתה לא יספיקו לו שנים עשר מאות אלף איש. וגם כה"ע האשכנזים יאמרו כי באופן אשר תתבצר פאריש עתה, לא יוכל האויב לה גם אם יציר עליה מספר שנים כמספר החדשים אשר צרה עליה אישכנו בשנה העברה. ומה כה אישכנו לצור על פאריש הכצורה כמו בינא מלפנים בה בעת אשר הצרפתים עם שאר הממלכות הקטנות אשר רב כחן בים, יחד יבואו עליה דרך הים?

למען הדפות ירו צרפת, הודיעה ממשלת אישכנו מספר הצבא אשר היה לה במלחמה האחרונה, אשר מהודיעה הוה נראה כי באמת רב כחה ביבשה, וכי לא תוכל ותסוג אחור גם אם תאכל החרב במחנותיה לאלפים. מספר הצבא אשר היה לאישכנו, בחדש אנוס שנת 70 הוה 1,183,389 איש. וסוסים 250,373. בחדש נאוועמבר (אחרי המלחמה על יד הרהיין וסערדאן ומעטין) היה מספרם: 1,217,651 איש, וסוסים 258,467. בחדש יאנואר 71 אחרי החללים הרבים שנפלו סביב פאריש, היה מספרם: 1,812,798 איש, וסוסים 264,808. בחדש פעברואר 1,850,787 איש, וסוסים 269,785. בחדש מארץ 1,850,408 איש, וסוסים 265,508. ומעת ההיא והלאה אשר תמה המלחמה שולחו האנשים מעט מעט לבתוהם, מחזשבון הוה נראה כי אם אמנם תבמה חרב צרפת לאכול בצבאות אישכנו, אבל יותר מאשר החרב המעטת בהן, שולחו האשכנזים אנשים חדשים מחם אל שדה הקרב.

— ארץ ספרד היא כמקדחת האמנם כי הנבחרים מהלאום זה מקרוב, רובם המה מהמחוקקים בידי הממשלה הנוכחית, ואשר לא תרע עינם בהמלך מארץ נכריה, בכל זאת בכל פנות אשר תפנה הממשלה תראה כי המורדים והקושרים מהמפלגות השונות שולחים ידהם לחרב

ירכתי לבנון

העוובה

בערך לשפת ענר ס"ע, ח'אלחלעלי'

הנוסעים האהובים כמעט כל מסעם אשר תארו למו; השכישו עיניהם מהררת האמכיר, קעין, פארי; רב נחת ועונש שבעה לה נפשים ממשכיות חמדות הכל אשר ראו בהעקספאזיטאן, גם טעמו שמה מטכיהם נמודיעהם, ויחד משכו כהענונו בני אדם את בשרם. מלבד אשר נשאו ונתנו בשאלות דחיות בברלין, גם ככל הדרך אשר עברו היה המשא ומתן הוה שעשועי נפשם, וה' לאדיטן מצא את פערעדריקא. להלמיד הממחר לקבל את אשר יקציע וישמע. מי תזין כמעט חלפי, ואנחנו מצאנו הנוסעים במסעם את ביתם ואל עירם על אנשים הקטור עובדך ארחות נהה הרהיין העליון. בהנסיעה הוה רצו להשיב את עיניהם הי שבעה במחנות הרהיין אחרי, התענו על מראים העיר העליונה רבת השם במכל! היום ההוה היה אחד מימי סעצמכער הנאכבים וגם השמש יצאה מחוצה לראות בטובו, והשוכים בחזרי האניה לא יכלו שאח הים הים, אך על פני מכסה האניה, הוה קר נתן נשמה להתולכים עליה. פערעדריקא התחלכה אחות יד עם רעייתה על על פני המכסה אח. הנה ואחז הניה; על ידי שתי הנשים התהלך ה'

לאדיטן. כל מצורח שני סלעי הרהיין אשר עברו עליהן נקראו בשמותם לפניהן; פעם שמעו ספור מחריד המספור מאחת המצורות, פעם הקשיבו אזניהן קורות הימים אשר חספהנה המצורות לכל רואיהן; פה ראו מקום כסא הקיסר אשר אצל הרהענס, שם ראו מצורות הקוהפרישט מטרער, ועליו נראה להן המקום אשר בו היתה מלפנים קורקעהין הנשים האלה פער פיהם כאל מלקוש ואל כל מוצא פי ה' לאדיטן אשר ספר להן הוהיין, כי אמנם ידע לקחת לב שומע בספירין, ובהציגו כמו חירל הקורות בימי קדם, המצורות הנהרסות אשר כהן ישבו הפרשים טעלים, נבנו במאמר פיו ובהספורים אשר ספר מהן ההרים ושני הסלעים חזר שנית מהגדוהיו. כל אשר תעבור האניה הלאה חרב הדרת המראות הנשקפות על שתי עברי הרהיין, על ידי הספורים וזחגדות אשר מטיר מפיו ה' לאדיטן עליהן. האמנם האניה עוברת לאטה נגד שבלת הנהר, ואולם לאלה אשר יסאוו ויחעגגו על מראה עיניהם, תחשב להם מהלך האניה במהירות נפלאה. אנויה רבות תחזינה עיניהם המבסות פני מראה התכלת של הרהיין, כשת עברי הרהיין תראינה עיניהם את עלות הקטור אשר כנשרים תעופנה רגע תחלמנה מן העין כבואן בכטן ההרים ורגע עשן הקטור יעלה שנית כחקפו מול פניהם.

כן פתח פיו ה' לאדיטן, אחרי החבונן משך זמן על חמדת הספיע אשר עברה על פניהן, פה הגנו רואים העת החיה כמראה מלוטז; מצורות הפרשים אמנם נראו עוד בין שני הסלעים, אבל הנה נהרסות, חרבות אשר אבחת חרב לא תעופה על פניהן; עתה במה תעבורנה האנויות לדרך

באו שם. המלכה הובילה לו תודתה והרבחה. להלל נזה צדק כזה אשר בכל
כח עמלו בנוי בו לשם ולתהלה בקרב הארץ.
מי יתן ויטה האל את לב המלכות אלינו לטובה, ובימיה יבא לציון
גואל ובו נושע תשועת עולמים כיר"א.
משה דניאל קחה הלוי וואוידהו זען
סורה ולרי בני ישראל בעי'ת אמשטרדם יע"א.

רוסיא

וויילנא כהדש ניסן. — לא תזכרו עוד קוראים נכבדים דבר
הרצת הנורא אשר קרה בעיר הגדולה פארוז ע"י הרוצח טראפמאן בשנת
69, כי רצח איום יתר מאד ממנו קרה בליל עשרים וארבעה לחדש העבר
סמוך לעירנו ווילנא.

בבית מלון „קערלונקע" הרחוק מעירנו שני שליש פרסה, סמוך אל
בית הקיץ של הנובערגער מפה יר"ה נרצחו שמונה נפש אדם, שבעה
מבני ישראל והוא בעל המלון ואשתו ובניו ואב זקן אשר בא בלילה הזה
אל בנו (בעל המלון) להעזר ממנו, כי הוא היה איש עשיר — ונוצרי אחד
משרת בבית המלון. „שמנה נפש אדם נרצחו בלילה אחד במקום אחד"!
אמנם למשמע און פלצות תאחזנו, אך עוד תאחזנו רשט כשמענו איך
נרצחו האומללים האלה. לא יאומן כי יוספר אשר ימצאון בבני האדם
אכזרים כהרוצחים האלה: ראשי בעל המלון ואביו והמשרת הנוצרי נמצאו
מתפוצצים לרסיסים. ראש אשת בעל המלון נערף וילד קטן בן תשעה
חדשים נשחט בין זרועות אמו החרוגה. בשר ילד אחד כבן שלש שנים
גררו במגרה, וכן נהרגו הנשואים באכזריות באלה מכל בני הבית הזה לא
נשאר בחיים וזולתי בן קטן אחד אשר היה בלילה הזה בעיר ווילנא.
הנרצחים נמצאו כלם לבושים כמו נכו לברוח על נפשם, אך הרוצחים
סגרו בעדם, כי באו הביתה דרך הגג, ומחשען אשר החל להעלות מהבית
נראה כי רצו גם לשרוף הבית עליהם. מכל הנמצא בבית לא לקחו אתם
רק הכסף המזומן וכלי הבית ועוד דברים קלי הערך, אבל המקנה הסוסים
והשוורים אשר לבעל המלון נמצאו על מקומם. וכנראה אשר לא נגע
הנוחם בלב האנשים האלה גם אחרי בצעו עון הרצח, כי נמצאו כוסות
וכלים מכלים שונים על השולחן וסביבו כסאות אשר עליהן ישבו לשתות
להיטב לבם. ובדרך שבאו אל הבית ממנו יצאו. כי הבית נמצא סגור

להיטב לבם. ובדרך שבאו אל הבית ממנו יצאו. כי הבית נמצא סגור

להיטב לבם. ובדרך שבאו אל הבית ממנו יצאו. כי הבית נמצא סגור

להיטב לבם. ובדרך שבאו אל הבית ממנו יצאו. כי הבית נמצא סגור

להיטב לבם. ובדרך שבאו אל הבית ממנו יצאו. כי הבית נמצא סגור

להיטב לבם. ובדרך שבאו אל הבית ממנו יצאו. כי הבית נמצא סגור

להיטב לבם. ובדרך שבאו אל הבית ממנו יצאו. כי הבית נמצא סגור

להיטב לבם. ובדרך שבאו אל הבית ממנו יצאו. כי הבית נמצא סגור

להיטב לבם. ובדרך שבאו אל הבית ממנו יצאו. כי הבית נמצא סגור

להיטב לבם. ובדרך שבאו אל הבית ממנו יצאו. כי הבית נמצא סגור

להיטב לבם. ובדרך שבאו אל הבית ממנו יצאו. כי הבית נמצא סגור

להיטב לבם. ובדרך שבאו אל הבית ממנו יצאו. כי הבית נמצא סגור

להיטב לבם. ובדרך שבאו אל הבית ממנו יצאו. כי הבית נמצא סגור

להיטב לבם. ובדרך שבאו אל הבית ממנו יצאו. כי הבית נמצא סגור

אורץ האללאנד היתה הראשונה אשר נכבשה והיתה בת חורין כמלפנים.
מיום הזה והלאה החלו גם הערים האחרות לקחת להן החירות מימי קדם
תאולה היתה לארץ. עתה קרא דור אחרון מועד להג חנים ולשמת בשמחת
מלכנו לכבודו ולכבוד אבותיו היקרים אשר יצאו לקרב בעד עמם ונחלתם.
גם בני ישראל יושבי מדינתנו יום משתה ושמחה הי' להם החג הזה; גם
הם הקימו שערים מלאים פאר ונוי בחוצות ובשוקים מקום מושבם, גם הם
הזילו מהונם בעד בנין לתועלת אנשי מלחמה חסרי כח בזקנותם, אשר
יבנה בקרב ימים לזכר החג הזה; גם הם הדליקו נרות בפני הבית ושלא
בפני הבית, תבנית כתר ממעל לראשם ושירים ומשלים אין מספר נכתבו
סתחת האור ההוא (*). ביום ש"ק בין שחרית למסוף קט הרב הדיין המצויין
דקהלתנו מו"ה יעקב קונטענט הלוי נ"י בבית הכנסת הגדולה, וידבר על
לב אנשי עדתו כי גם עליהם מוטל החוב לשמח בשמחת כל הארץ
שבעתים, כי לולא הציל אבינו שבשמים את יושביה מהרעה אשר מצאה
אותם וגאל אותם מעבדות לחירות, כי אז גם בני ישראל בבואם הנה אחרי
כן לבקש מנוח למו, גם מחסה וסתר לא מצאו אם יד וזים אכזרים משלה
בם. ושבט הרשע ינוח על גורל הצדיקים ישרי לב. לכן אמר כי גם הם
יגלו וירגנו על תאולה ועל התמורה אשר הרים ה' קרן עם ארצנו בימים
ההם. ובאמת הוא צוה ויעמד, כי כל העדה כלם קדושים בתוכם הדוה אף
כבוד וחדר נתן על ידם.

זה ימים אחדים והנה בא אדוננו מלכנו עם רעיתו הגשנבה יר"ה,
לעובי' אמשטרדם יע"א לדרש את שלום העיר ואת שלום יושביה כשנה
שנה. אז הלכו פרנס וסופר הקהלה לבקרו כנהוג, וכבוד גדול נעשה להם
בביתו. כי הקול יוצא אשר בפה מלא אמר להם המלך, כי מאד שמח לבו
בראותו את מעשה היהודים אשר תחת ממשלתו איך הראו אהבתם לו
ולארצו בימי החג אשר דברנו אודותיו. גם המלכה תח' נשאה רגליה אל
בית „מגדלי יהומות" דעתנו, ושם ראתה הרבה מאד אשר מצאה חן
בעיניה: חר מן המשגיחים על הבית גדול הערך כזה ר' בנימין ווילנא
הי' הורה לה באצבע את כל חרדיו ורב איכותו, ומפורש יוצאה מפיו כל
הועלתו וצדקתו ליתומות האלה אשר אביון מת וכשה פוורה כלן נקצצו

(*) ננים יהודי סנקטילי העיר כעלה כמוב על שתי חלונות צימו פסוק, כי
ל' העלונה וסופר ננים, ועל האחר: העלך פלכים ולו העלונה והמינות ספיקות
גנה החולה.

על פני המים אשר ישאון, מעבר האחד אל השני הנה בנויות מעברות
יבשתי גדוהי מסלות ברזל קבועות ועליהם יעברו בני האדם ופחד לא ירעו. —
עם המצודות משנות הכינים, עם הפרשים העושקים אשר חסו בהנה, עם
לוחמי מלחמת הרת בשנות מאות האחרונות, נפלו ולא תקומנה עוד הדעות
הנשנות אשר שררו אז על גוי ועל אדם יחד. כל בני האדם, כל העמים
יבואו עתה באגודת אחוה, ובגנעף עלה עתה שחר האספה אשר חסדיק סוד
לנתק מוסרות הכהנים והכומרים וההשליך עבותות העריצים, וליסר שלום
אמת וקיים אשר כצלו יחו כל העמים.

ה' לאריטץ החריש כמעט לשאוף רוח חרש ולהחליף כחו לחזק דבריו
אשר אחו עוד לזכר.

פרעדעריקא הוסיף לדבר — כבר מימים לא מעטים החל לקרוא
אותה בשמה כדרך הנאהבים — הנה זה לנו כארבעה חרשים אשר יחדיו
נחלק; העת הזאת הוא העת הטובה לי בכל ימי חיי! בעת הזאת למדת
לכבד אחוץ פרעדעריקא גם לאהבך; אם לא אשנה גם אנכי אינני נחשב
בעיניך. פרעדעריקא, החפצני להיות לי לאשה?

פרעדעריקא הרימה קולה בבח, ולקולה חררו כל האורחים אשר
באניה.

לך נא מזה עתה, אמרה האשה סקאפ אל ה' לאריטץ, הניחה
אחיו לבדי עם רעיתי.

ה' לאריטץ שמע בקולה וילך לו וישב בקצה השני מהאניה והסב פניו

תבכה נפשי על בני אמונתי, הנתונים כמטרה לחץ לכל פגעי הזמן האכזר בארץ רומעניען האורורה! — לכן מלאתי מלון, כלכל לא אוכל, כי הציקתני רוח בטני, אדברה — וירוח לי מינוני, אפתח פי — ואבליגה מאנחתני, אשר כמשא כבד יכבד עלי, וכנטל חול ינוחו בקרבי!

הה! לב מי, אשר אך אחבת האדם בו נטועה, לא יכאב, ורוח מי לא ידאב, בשמעו הצרות והרעות אשר הכבירו אכפס עתה ביתר שאת ויתר עז כמלפנים על אחינו האומללים בארץ רומעניען! ארץ אכזרית, ארץ בלי יש! ארץ, אשר ראשיה ומנהיגיה בני בלי אמון, בני נבל ואנשי בליעל המה! ארץ, אשר יושביה שוללים, רשעים וצוררי השנה פוורה ישראל, וצאן הנדחה ישרון הם!

הוי ארץ רומעניען ויושביה! על מה זה יחשב בעיניכם האיש הישראלי לאין ואפס! ועל מה זה ירע גורל היהודים בארצכם, הרבה יתר מאד מבבל ארצות תבל הקרובים והרחוקים אליכם! עד מתי תרדפו את אחינו על לא חמס בכפם, עד צואר! ועד אנה תענו אותם בעלילות חנם בלי מצרים! עד מתי תובילו את היהודים הזכים מכל פשע ונקיים מכל חטא כצאן לשבח! ועד אנה לא תשבוע עיניכם מדם ישראל הנשפך כמים בלי מעצור! האם יעשו תועבות ורציחות נוראות כאלה, אשר נעשו זה לא כביר באיומאעל, בקאהול, וכז' במאה התשע עשרה אף באפריקא, נגב אמעריקא, ומדינות רבות מאווען, אשר יושביהם כולם שוללים ופראים המה, וכולם כבהמות נדמו ולחיות רעות נמשלו?!

אכן אתם הרומענים גם להפראים האלה עוד לא תדמו, ועוד רחוקים אתם יושבי הדאנאויירסמאענמהימער גם מהשוללים ההם. לכם נגדכם לב אדם ישר, ולבכם נגדם לב אבן ואכזר! המה נגדכם רחמנים ורכי לבב, אשר עוד יושפיעו מטובם לכל אדם בלי הבדל דת ועם, ואתם נגדם רשעים, משחיתים, מחבלים ורוצחים גם לשאר בני אמונתכם.

מן צוררי ישראל הרומענים אין לנו לדבר, כי כבר נשרשה שנאת היהודים בלבם מרור דור, עד אשר יצאו ע"י מנדר האדם; אולם על שאר מדינות איראפא, אשר מלכיהם וראשיהם אנשים טובים וישרי לבב הם, ואשר האמת והצדק נר לנגלם תמיד, וגם יושביהם אוהבי אדם ושוחררי משפט המה, נתמה ונפלא למאד מאד על עמדם מרחוק כמעט כולם מאחזני היהודים, הנדרפים ברומעניען האכזרית, והאורורה, בלי קץ וגבול, ונהרגים שם בלי רחמים וחמלה. אמנם ממשלת תוגרמה ובריסאניע שלחו דברי תוכחות לנשיא הרומעניען, והוזהירוהו לשים מתן ורסן הלאה בפי

מכפנים, ולא היה נודע הרצח הזה במהרה, לולא עפ"י מקרה שלח שר הכפר הזה לקראו אליו בעל המלון בבוקר יום כ"ד לחדש הג' והשלחיה בא ומצא הבית סגור וישבור הדלת וימצאם כלם הרגומים.

שר הכפר מהר להודיע המקרה הנורא לשר הפלך נענראל גובערנער פאטופאוו, והוא כדרכו הטוב לשור למשפט מהר לבא אל מקום ההרגה ויבך בכי תמרורים על האומללים המתבוססים בדמיהם, וביחוד על הילד הרך השחוט אשר על חנם הכוהו נפש, כי כמו לא יכול לעצור בעדם כן לא היה מודיע תוארם.

ואמנם לא בכבי לבד יצא השר הישר ההוא ידי חובתו כי צוה בכל תוקף ועז לבקש אחר הרוצחים לעשות בהם נקמה ולבער הרעה. וכבר הצליח חפצו בידו ואחד מהרוצחים נתפש ביד, ע"י הודעת עגלון אחד איש עברי, אשר הודיע כי בלילה ההוא הולך בעגלתו איש אחד מבני הצבא והיה שכור מאד, וישמע העגלון השכור מדבר אל עצמו לאמר: אמנם המה הולכיני שולל בהבטחים אותי כי עשרת אלפים שקל כסף נמצא, אבל לבי לא יחרפני כי מצאתי שכר לפעולתי! כה שמע מדבר השכור הזה אל עצמו פעמים רבות מדי נסע עמו, וישם העגלון הדברים על לבו, ובעת הורידהו מעל העגלה אצל הקאזארמע אשר שם בא ללון, נתן עיניו על האות אשר בבגדיו. והודיע האות להשופטים וימצאו אותו והודה על עונו וגם הגיד מי ומי משאר בני הצבא אשר יחד עשו הרעה הנתעבה הזאת.

נקוה כי השר הישר אשר למשפט ישר הוא הנענעראל גובערנער פאטופאוו יר"ה יבער אחר השודדים וחבר הרוצחים, כי גם לפני ד' שבועות נמצא יהודי הרוג בשדה רחוק חצי פרסה מהעיר. האיש הזה היה סוחר עצים ונסע מפה לכפר גערדאווין לעשות מסחרו ובאמתחתו לקח 348 ר"כ, ובשובו לוויולנא ארכו עלי הרוצחים ויכוהו נפש, והובא העירה ולא נהן לקבורה עד אחר תשעה ימים (גם רכני המו"ץ הסכימו על זאת מפני תקנת עוננה, וכן באה אשתו מעיר יאנווע ותכירהו), וכבר נודעו גם הרוצחים האלה וכמשפט יעשה להם. יתן ה' ולא נסיף לשמוע ולהשמיע שמועות אימות מחרידות כאלה, ואך טוב נשמיע בכל עת.

משא רומאניה

לבי לאחי יועק, ומעי המו להם; רוהי נשבר ונדכא, ובמסתרים

לא אוכל עשות כדבר הזה!"

הטוב בעיניך כי אבוא אנכי בכרית היהדות, ויחד אהך אחיה באהבים?"

מאד יקרת בעיני גם נכבדת, ולכן מאושרת אהיה בעיני כי אנכי אהיה לך ואחיה והיה לי."

טוב איפוא הנני מציע לפניך את אשר העשי. עוד מעט והננו עולים אל היבשה, אל אחת הערים הגדולות, בה עדה נכבדה וישנה מבני ישראל, ולה רב גדול אשר גם הוא מארץ מולדתנו. לכן נא אל הרב הזה, והיה כי יאמר איך כי תוכלי היות לאיש אחר, או אשליך אחרי וכותי אורחי אוסטריא ופה אבוא בכרית היהודים. ואולם אם הרב יאמר כי לא תוכלי היות לאיש, אז לא נשאר לפניך זולתי הדרך הזה ללכת בה, והוא כי תעובי עמך ורחק עם כל חוקיה ומצותיה הכבדות מנשוא, ותבואי לחסות תחת כנפי הדת הפרוטסטאנטית וכאשר תהיי נוצרית יקיים כהן נוצרי ברית כלולתנו."

לאדישן החרש וגא הוסיף לדבר, והיא השפילה עיניה ותבט לארץ על אשר לפניה.

בין כה וכה קרבה אני הקטור אל מפרצי עיר כיננען, ושכולת המים בדרכה חמיד במקום הזה העלתה קסף על פניה.

פרערעריקא, החל לאדישן שנית לדבר על לכה, השמח לכך על שני הסלעים האלה היוצאים מרגלי הררי הוואנעזן, ואשר מפניהם המים יעלו קצף על פניהם? לפני שנים היה המקום הזה מעבר צר עוד יותר מאשר

הוא עתה, והאניות רק אחר סכנות עצומות עכרו המקום הור, וכל האנשים אשר היו בהאניות כרעו על ברכיהם ויקראו אל ה' בחוקה להצילם מדרת שחת. ואולם פעמים רבות כל תפלה וכל תחנון היתה לשוא. האניות חשכנה על שני הסלעים והאנשים אשר עליהן ימותו בלא עתה. אכן עתה החכמה האירה פני תבל, ובעונה פצצו בני האדם את שני הסלעים לרסיסים, ועוד לא יעצורו בעד האניות וכל אסון לא ימצא אותן בדרך הזה. גם את אשת חיל הכי ופצצי את שני הסלעים העצירים בערך, וכי דרכך דרך החיים באין כל מעצור ותהי אך מאושרת. — הישרה עצתי בעיניך?"

טובים דבריך ונכונה עצתך ואחריה אמנא!" אמרה אליו בתחת לו דה. והוא אחז בידה ויעבירה על דל שפתיו.

בדברים כה וכה, עברה האניה על פני מחוות שונות ויפות אשר הנוסעים לא שמו עין מבטם עליהן. לא התכוונו על סביבי עיר כיננען ומצודה אשר זה לא כביר סגר בה היינריך החמשי את אביו היינריך הרביעי; לא ראו רידעסיהים אשר שם שחל לראשונה קארל הגדול... לא והאניסכערג לא ינעלהים היו שעשועי עיניו — כי הנוסעים העסיקו לחשוב בדבר אחר אשר כל חפצים לא ישוו למו בו.

השמש כבר נטתה תחת ההרים, והאניה גם היא עסרה מלכת, כי כלחה מסעה היומי.

(המשך יבא).

באורפא אשר תדמינה אליה בפאר והדרה - ובעבור מרבית הכסף אשר הבנין הזה הורש לא כלו עודנה את אשר החלו ואולם זאת לא תאומן כי יסופר אשר כה נקלה היהדות בעיני אחינו בפורין הברוכים בעושר כי ירצו למכור בית תפלתם אף אם לא בנוהו עד הפחות ועוד לא חנכו אותו - להנצרים לעשות ממנו בית תפלה להם! - השיר היועץ המפקד על עניני המשפט ברומאניה, נסע בעצמו ובכבודו לבאסערביען לראות בעיניו ולשמע באוזניו את דבר הרשע הנעשה בערי חלק הארץ ההוא להיהודים. נקוה כי גם השיר הזה אשר למשפט ישור, יראה בעיניו כי אחינו באיזמאעיל נקים הם מעון הגנבה אשר העמיסו עליהם הפראים והפרועים. המומר הגנב אשר על פי הודאת פיו התנפלו וישביו איזמאעיל על היהודים, עתה חור מדבריו הראשונים, ובמו פיו הגיד באוני קהל גדול לפני השופטים בפלועסטי, כי נקים המה היהודים מעון הגנבה אשר העוה הוא, וכי הק מפני היראה והפחד אשר הפחידוהו שונאי ישראל, אמר בראשונה כי היהודים הסיתוהו לגנוב כלי קדשי בית תפלת הנצרים באיזמאעיל.

הודעות

הכינותי לי אותיות שונות ויפות למדתי גם מסדרי אותיות אימינים ועתה יש לאל ידו להדפיס בהפוסט גם לאחרים ולקבל עליו גם את ההגהה והנני נדרש לכל מי שירצה להדפיס ספר, להדפיס לו במקת השות ועל צד היותר נאה ובמוקדם האפשרי אדרעססע אלי:
J. Bril, Synagogen-strasse, 9, in Mainz, (Deutschland).

רופא אני מבקש

רופא צעיר לימים, שמו "ליב פערלימאן" יליד מונסק עובני אותי ואת ילדי אשר חנני ה' זה בשלושה שנים ואני יושבת ענוה ושוממה בבקשה מכם עם ה' שאם תמצאו את בעלי מה תגידו לנ? ששכחתי וגלמודה אני השך עלי יומי ובעמל ותלאה אני מפרנסת אותי ואת בני. אנא ירחם עלי ויגאלני מהחשך והלילה שאני נתונה בו ואם לא יתפץ לשוב אלו או לפטרני הואיל נא והוריעוני מקום משכני על האדרעססע הרשומה מטה*) ואלה סימני: "שנותי" לערך שלשים שנה בעל קומה פניו מנומרים מנגני הפאקען; אומנתו רופא אומן פערלדשער ואח הוא לה' הנודע עמנואל לעווין מספ"ב.

אשת המבוקש שאשע פערלימאן מסלאנים
*) M. G. Jaffe in Ruzana bei Slonim, (Russland)

זאעבען איוט ערשיענען

ספר חנוך לנערים

כולל הלכות ציצית וחמלין עם תרגום אשכנזי מאת:

Simon Bamberger, Rabbiner in Fischach (bei Augsburg)
1/6-Th. — 17 1/2 kr. מחירו

צו בעצמיהען פאן דעם פערפאזער, זא וואו דורך דעם בוכהאנדלונג דעם העררן
J. Kauffmann in Frankfurt a/m.

מענה בקצרה: לסופרנו הכנענים אשר כנזו את הגלן משה"ע ז"ל נקיותהם והספדיהם ופיקוד לכנזו הכנעל דש"צ וואלף כ"י: "אנחנו הדפסנו לגאולה את הספד הרשעון אשר הגיענו מהר"ם, וטוען מחליני כי לא נוכל להדפיס גם חלק אשר בלחץ חזק ולא הוסיפו דבר על דבריו. להסופרים המדמים השולחים מחשבים וההפך מהם שאינו חלל: לא נכל לקבל מחשך לפרסם בטרם יהיה כלל לפנינו. לקורא הכנען ברוחניות: תלו משלוח כסף מחזר הכנען שטבע וזכר מזרחית מיוחד וכלתי מפני כי פעמים רבות שלחנו מה 2 פראנק פארטע צעד 5 פראנק וחכמנו חסדנים הפארטע עליהם, וצ"ע מוכר מזה מפאר חס ושלחו לנו שטרי חוסעריא (הזכירים לרוב בעלמכתם) כפי חשכון הקורס בתיבתם העקועה אדטון וחפשי — נד-סיכנו הכנעל נזילתא ממלח עז חס סדרי לנען משה"ע ז"ל, ואלה הדוכים אותם מילדו יפנו אל הסוכן נזילתא ומלח ודעו שחיסם. גס כ"ח על פסחים וס' חגרת להר"ה מוכלו להשיג מענו. — הכנען מברכים בשעת תה העטות את הקוראים והסופרים הכנענים, ונרלוה' בלחשן תה כזניה ונראה פניסם בשערי הלכנון.

עמו, עם שפל, רשע ושולל, למען לא תקום צרה פעמים; אבל בדברים לבד לא יסרו צוררים ורוצחים כאלה, כי אם בחרב ובקשת, בהנית וכלי נשק, והלא רומעניען תחת יד מלכים גדולים משאר איראפא עומדת, והמה המושלים האמתיים עליה, ומדוע לא יענישו אותה במלחמה קטנה, ולא ישיבו לה גמולה על ראשה? הלא כאין ואפס היא למושלים אדירים וישרים כאלה!!!

אך מה נקוה לבשר ודם, ומה נוחיל לתשועת אדם! תקותנו רק לה' הטוב וצפיתנו אך לגבוה מעל גבוה, כי הוא יעזור את עמו מירי הצוררים והעריצים, והוא יציל את שארית ישראל משני הכפירים. ושוכן ציון ירחם את בניו ויורו הנטויה לעיני כל העמים, וימינו תרעץ אויב, וימחץ קדקוד כל בני עולה, אשר התגוללו והתנפלו עלינו, ויכרית צוררי ישראל מן העולם, ושם ימחה מתחת שמי ה', ויהיו לדראון נצח לדור זה ולדור יבוא, בניו יולדו; ואז יכירו וידעו כל הגוים, כי ה' הוא האלקים והמושל על כל, ועמו ישראל הוא עם סגולה, עם מרום וקדושי עם בחר לו יה!

פ

חדשות שונות

הוד-הגבירה אשת קיסר אשכנז, הרימה מאוצרה הטוב סך 500 ר"ט ותתנם על יד הועד הנוסד בברלין לאסוף נדבות להחיש מפלט לתנמונים ברעב בפרס. — כמעט כל מכה"ע הגדולים באשכנז מרבים לספר בשבחיו של הדר' קאש (יהודי) אחרי מטתו מעבירים על פני הקוראים את רב הטוב אשר פעל ועשה מאז היה לאיש באנשים הן בהכמת הרפואה הטובה עליו, הן בהכמת הדבור והשכלת פיהו אשר תמיד עמדה לימינו להיות מליץ יושר עבור הפשיה ארץ מולדתו (פרוססא) וביותר שומה היתה תמיד בפיו ובלבבו אמרי יושר להוכיח באוני מלכים ושרים צדקת בני עמו וכיעל לארע עשו הנם נבדלים מיתר בני עם הארץ בזכותי האורחית והמדינית הנכבד בעם הארץ ובעם ישראל הובל לקברות חמשה ימים אחרי מותו ועדת ברלין אשר דר' גיינער לה ראש, כבדה אותו בהביאה את גותו לבית הכנסת החדשה אשר היתה מעוטרת בעדי עדוים לכבוד המנוח והארגעל והמשוררים נתנו קולם כמנהג גם דר' גיינער השמיע מדברותיו על גוית המנוח ואחריו הטיף מלתו הנבחר ה' לעווע ועדת ישראל בברלין הוא העדה אשר בתוכה ה' ועטרתה בראשה הרה"ג דר' הילדעסהימער ג"י — היא הביאה אל בית התפלה את רוב טוב וחסד אשר עשה המנוח בחייו לאדם ולעשרה ורה"ג הנז' בהוכיחו אותם עורר אבל זנהי על המנוח הנז' אשר לא השאיר אחריו כמוהו בפרוססא. מכ"ע פר' ציו מספר בשבח המנוח אף הוקר עמו ודתו כי אף כאשר השלים חוק למדוד בבית מדרש חכמת הרפואה דרש מאת ממשלת הארץ לתתו לרופא בצבאות החיל להכבוש פצעים ושרבים כאשר יעשו כל תלמידי בית מדרש חכמת הרפואה ואולם הממשלה השיבה פניו ויקם באשר הוא יהודי גם מלפני המלך פרידריך וילחעלם השלישי וצאה בקשתו ויקם כי אמר המלך אשר לא ירצה כי בני החיל החולים ירפאו מאיש יהודי! — ובכל זאת לא אבה דר' קאש להמיר דתו בכבוד אשר היה יכול לנחול מהממשלה כפי הודעת מכ"ע, אל ציו פקד המנוח לתת מהוננו ששים אלף ר"ט לטובת החוקה וחנך יתומים ותמיכות משפחות עניות צדקתו לפניו תהלה — ה' בנלמן בעי בעיר שטראסבורג נתן לפני שתי שנים בעת כלילת בתו אבליגאציאן אחת מעיר פאריש לטובת בית היתומים אשר לאחינו בשטראסבורג והנה עתה זכתה האבליגאציאן הזאת פגורל מאתיים אלף פראנק! — מכה"ע מאיטאליע מודיעים כי ראשי עדת ישראל בטרורין (איטאליע) נושאים ונותנים עם הערציבישאף מעיר הוואה למכור לו את הבית הכנסת הגדולה אשר החלו זה כבר לבנותה בלי ספק לא שפחו הקוראים את אשר סופר להם בהלכנון, באגרת הפדירה לרבני איטאליע מרום תפארת הבהב"ס הזאת, כי אחת תהיה באיטאליע ואך מעטות הנה

בבזד תלבנו

לדעת חכמה ומוסר לתבין אמרי בינה (פסלי א.)

א"ר שמעון בן לקיש שכי ת"ח הנוחין זה לזה בהלכה הקב"ה מקשיב לכן שחמור אז נדברנו יראי ה' וגו' ואין דבור אלא נחת (שבת ס"ג.)

נומער 28

שנה שמינית

אגרת הנחמה לרבינו מיימון ז"ל

(המסד עמ' 32)

ע"כ לא יתכן דבר ולא הפכה צפחיו הילך והצבון על הנציא אשר שלח אליך ובמה שלח ומה מטלתו ועד היכן הגיע כל זה להיות שלח אליך ויולך על העבודה. ואפי' אם לא היה אמת ההורה אשר יורה זה ואך בעבור יקרה דבריו היה ראוי להאמין בהורה וכל שכן שהיה מלוח הבורא והורהו על כן החיוב להחזק ולהקשר בהנהגה השלמה והמשולה כי מן אשר קדשו אלקים לא ירחיק עלמנו ומי אשר לו שליח כזה לא יפקיר נפשו. ומגדולה השליח הבין מטלה השליחות. וכאשר היה נכבד ומרומם שלח אליך שליח אשר ההפך עמוך וכפי ערכך אלל המטלה בעבורך כן ערך המטלה. ואין מוכבד לאלקים מישאל ושלח אליהם שליח חין כמוהו שליח ומגדול הכבוד הבורא לישראל עשהו אמלעי בינו וביניהם וכפי מקומו אלל הבורא וקרבנו אליו היה יורה רחמן משל בשר ויוהר. ענין מכולם כמו שהעיד עליו הכתוב באמרנו יתעלה והאיש משה עניו מאוד. והיה דואב. על ישראל יורה מעל נפשו וכבר סבל [לחיות] בחייו בעבורם והיה קל בעניו להיות מחויי ומכונה הדיקים בעבורם כאשר אמר הכון עולמים אף כי המה מטאו הטא עלום אך המחילה היתה יורה עליומה ואם איפשר שיהיו ראויים לכפרה הכפר ואם לא הכפר והכריתם אז הכריתו מה העולם והעולם ברא כי לא בלתי לזאת המעלה אך בעבורם ואם יחבטו ולא יהיו עוד אז המחני מספרך ספר החיים ואין לי רצון בהשאר אחריהם כאמרנו ואם אין מחני נא מספרך אשר כרבה. והיה רועה מרחם על כולם. וכאשר בשר בקריבה קלו לא הבהילו זה ולא דאג אך השתדל בעבורם ואמר לאלקים לא תמיהני עד אשר הקדים להם מי שינהיגם כי אני דואב בעבורם אם אמות ולא אדע מי הוא הראוי שישקוף על הללחהם ויאמר לו קח את ידוע כי הוא יהיה מנהיגם. וישמח בזה כי כבר ידע מדותיו המועילות והקדימו ועשהו לנגיד ומלוה עליהם.

וכאשר הופיע עליו שירה באיני והודיעהו זה את כל מה שיקרה לישראל בגלות הארוך באמרנו מני רעב וגחומי דשך ושאר היעודים הרעים מחוץ השכל חרב דאג מאוד על זה וראה כי יצא הזמן לא יהיה מליך ולא מהפלה ולא מני שיהיה ראוי להפלה ולא ישאר בהם חכם. והרעה ההחזק וילך לו מאוד. וכאשר נאמר: וירא כי אין איש וישהומם כי אין מופיע והוכע לי ירוש וילקחי היא כמנהגי. ופירושו: כי כאשר ראה כי אין איש בהם אשר יהיה ראוי להיות למליך ולא ראה מהפלה בעבורם אז להם עליהם והשיעם. ואמר ג"כ אלקים כי כאשר ראהו כי אין איש מוכשר בהם ומאלו הדיקים אין להם ישועה כי חסרו כולם ואין ישועה. וכאשר הבין עיני גלוהם. וגאמר: לו אחרי הום נבואהו על ישראל: טלה על הר העברים ומה שמה "עמוד עליו השלום וההפלה על ישראל אשר נשקעו בגלות. וכאשר ראה כי אין איש מהחוק איש אשר הוא איש אלקים, ואמר הפלה למכה איש באלקים. ואסף בה הפלה כל המקרים אשר יקרו לישראל מראשית בגלות ועד אחריהו. וההפלה לאלקים שיכחם עליהם וישלח עושיו ברחמים לא בכעס ולא ישרטנו ולא יפחה ידו במו. וישב אלינו ויהיה עמנו כאשר היה לפנינו. וישמח לבנו ויהן לנו כה לסבול אורך הגלות וידעה מעלינו רשעה האמות כל הרודפים וישקט עלון ימים אשר כבר הקיפנו

וסגרו עלינו האמות אשר נשכינו ביניהם. וכלל בואה ההפלה כל מה שהיה וסיירה עד סוף ימי עולם.

חפשו כונה כל הפסוקים מאלו כל היעודים וכל הנבואות החלשים בהם וכאשר קבל אלקים מליחתו בעבורנו נבא כל נציא שבה אחריו ביעודים טובים. וזה ראה כי אלקים קבל הפלה ושלח הנביאים באלו הכמות אשר ההפלה והבטיח לעשותם ונתקיימה זאת ההפלה. בדרך פלא. ויהיה לנו סמיכה וביה דירה ופנה אשר נקן אליה וסחר מהולך עלינו ומבשר אשר נוסע בה צעה מלוקוהינו. כי אנהנו כמו שית ערב אשר חתפה ביער ושכחה מקום המרעה ושכחה במקום משובן וביה היער אריות ודובים וגמרים והמה רעבים והאיבים וילאו כולם וראו השם הזאת כי אין לה רועה שייראו ממנו ואין לה כח לרוץ וכל שכן אם אין לה כח ללכת. והעמידו אוניהם וברקו צעיהם ושננו מלהטוהיהם ובקשו לערפה ונערו עליהם שלא ישלחו ונציא אלקים נשאו עליהם המשל הזה וגאמר שה פורה ישראל אריות הדיות. ועמדה ההפלה לפני אלקים אשר ההפלה מנחה הברואים. וקשרה ידיהם וחבלה רגליהם. וסגרה פיהם ומנעם משאגתם. וכבר אמר אחד ממלכי רומי ארורים כולם זאת החסיד הנבדל. מהם אשר היה בדור רבינו קדוש עליו השלום ואמר המלך יהוא קיסר הארור לרבי יהושע בן חנניה מה חלופה השה שהראה האריות והלך ביניהם ולא חפדו ואין לו רועה ואין לה מושיע ויאמר לו ריב"ז זהו [מנצחה] הרועה הבלתי נראה אשר הוא קשר ידיהם ושבר מלתעותיהם ועלר קול שאגתם וגאמר עליהם: הרם שינונו צפינו מלהטות כפידים נחוך ה'.

(הרמב"ם יבא)

יבין שמועה

(המסד עמ' 28)

ואולם אף כי יסוד זה אמת נכון וישר והוא כלל גדול בדח"ל. עכ"ל ימלא עוד באמריהם ז"ל אינו פרטים. שלא יספיק זה. וקטני אמונה שואלים עליהם. והגני להגין לפני הקורא. אינו ענינים שנשאלתי עליהם. והשבעה להם צע"ה. והם שאל השואל: בצרכה יולר נאמר המחשך בטובו בכל יום המיד מנעשה בראשית באמור לעשה אורים גדולים כל"ה. והמבון דדייק מדכח"צ לעשה לשון הוה. ולא כח"צ לעשה לשון עבר. מכלל שהוא עושה ומחדש בכל יום המיד. ומה יענו על מה דכח"צ אחר זה. למכה מלרים לגור ים סוף. למוליק עמו למכה מלכים כולם ג"כ בלשון הוה. וכי גם כן גאמר שטושה כן בכל יום?

ומי חקן הברכות ומסחחה? שאלתיו

השואל: איני יודע אבל הם דרבנן.

כן הוא עניחיו. אבל אנשי כנה"ג חקנים. [בכחות ל"ג]. וז"ל הרמב"ם [פ"א מה' ק"ט ומה' צבחות] בכחות אלו: [יולר ואה"ל] עם שאר הכחות הערוכות בפי כל ישראל עזרא וביה דינו חקנים. והם אנשי כנה"ג ומהם כמה נביאים (מוגילה י"ז: רמב"ם בהקדמה לס' היל) חגי זכריה ומלאכי דניאל חנניה מישאל ועזריה נחמיה מודכי וחזבנל. שהן המה מנביאי ספרי נביאים וכחובים. היהנן שהם לא ידעו זה? אבל אשכילך ואורך חוכן הדבר: בממור

רוב ודור

זר, נקבלו בלו הגדולות והנפלאות, שעשה הש"ה מראש מקדש דור דור, וכן בלו בו כל פרטי ההנהלה וההדלחות שאמר כל דור על הנס שאירע לו בזמנו. ויהיה שיעור המזמור הזה כך, שארבעה פסוקים הראשונים, הם כמו הקדמה כללית לכל הודאה והודאה שכל דור ודור, נס וגם, ואחריו ארבעה יחד כולם עם ההודאה הפרטית על הנס והפלא וההשיטה שאירע בדור ההוא; למשל, בשעה שהב"ד מלכים בצבוריהם, אמרו אז הודו לד' כי טוב כל"ה, הודו לאלקי האלקים כל"ה הודו לאדוני האדונים וגו', לעשה נפלאות גדולות לבדו וגו', זהו בכלל, ועוד אמרו בפרט למכה מלכים בצבוריהם כל"ה. וכן בשעה שגזר יס סוף לגזרים אמרי ג"כ הקד ארבעה פסוקים הראשונים הכללים. ועוד אמרו לגזר יס סוף לגזרים כל"ה, ובשעה שהולכים במדבר אמרו ג"כ ארבעה כל"ה הכלליים המזכירים, ולמולך עמו במדבר וגו', וכן כשהיה סיחון ועוג, וכן כשהיה מלכי כנען, ודומהו"ה מוקדם כל ההנהלה וההדלחות שנאמרו על הניסים ועל הסורקן שכל עת ועת בכל דור ודור ונתחבר מהם מזמור זה, לא שאמרס מדעתו אבל זכר הראשונות. והענין קדמוניות, ובאותו הלשון שנאמרו מפי המורים ומשכמים בלשון הוה, כן קבעם ולא שינה את לשונם. ואולם, הקד פסוקי הודיה של לעשה השמים לרוקע הארץ לעשה אורים, שכל אלה נבראו ועשו בטרם שום אדם עלי ארץ, ומי הודיה ומי שינה את, והיו לו לבטל ההודאה לספר שחם בלשון עבר, אין לך לומר לישב לשון הוה גם על מכות אלה שהקב"ה מחדש בטובו בכל יום הניד מעשה בראשית, וזו היא ראייתם הנכונה באמור לעשה בלשון הוה.

ה

שאלתי אחד בעל מקרא שרואים אנו כי מוזכרים התלמוד בעצמם הודו, שלא היו בקיאים במקראות והוא מה שאמר ר' חיה בר אבא לר' חנינא בן עגיל [ב"ק כ"ה] עד שאתה שואלי למה נאמר בהם [בדבריהם האחרונות] טוב שואלי אתם נאמר בהם טוב אתם לאו שאני יודע את נאמר בהם טוב. אמרתי אני בלתי, טרם הענינו אשכיר גאון עון בקיאותו בהג"ך, למען יטה אחז ולבבו יצין לאשרו תשובתי אליו, ברוך נכחה, והראיתי לו מ"ש בחרגוס יונתן [בראשית ה'] על פסוק מהלכה למגד עדר כהב ח"ל מן להלא למגדלא דעדר אחרת דמתמן עתיד דליהגלי מלכא משיחא בסוף יומיא, ויהא ויהצון ויהאמר אין אלו אלא דברי נביאות, שהבתי לו גם אני מאמין שיתקן ב"ה היו בעל דוח הקודש ויודע עתידות, אבל דבריו פה כחוב הדל הוא (מייכה ד') ואחרי מגדל עדר עופל בה ליון עדיך האתה ובאת הממשלה הראשונה מומלכת לבת ירושלים, וישתאה ויחרש.

עשה אמרתי לו — חשיב על שאלתך, והני יוסף להפליא, שהרי ר' חייא בר אבא היו מהדר תלמודו כל הלחין יומין (ועיין סה"ד מ"ש על מ"ש הח' בזה) (ברכות ל"ה:) ואם לא ידע מקרא מותרת בעשרה דברות, הלא היו לו לידע הברייתא (קדושין ל"ט: חולין קמ"ב) שהובא שם מקרא זה של דברות האחרונות, אבל אגיד לך מה שקרה לי ובה בין הבין את אש לפניך: פעם בא אחד ושאל ממני שאלתך לו, משנה בלבוש חיזרו חסם הרואה את הנולד, אמרתי לו עד שאתה שואלי בראיה שחלתי את נמנאה בלבוש, שאני יודע את נמנאה כלל, ברפ"ד שינו חיזרו חסם הלומד מכל אדם, בפ"ב מ"ט שינו חיזרו דרך טובה כו' רש"א הרואה את הנולד, אולם הוא מאמר חז"ל (תמיד לב) כלך אלל המהרש"א בה"א שם והמנאל מועם. והנה ר' חייא בר אבא אמרו עליו שם דהוי דייק וגמיר שמעתיא ממוני דרבי לאומרה בלשון רבו דווקא בלי שינו ומכש"כ שדקדק מאד לקרות הכתובים בלי שינו אשר על כל קוד הלויים תלים של הלכות (עירובין כ"א:) ומכש"כ פסוקי חורה ומכש"כ פסוקי עשרה הדברות, ור' חנינא בן עגול שם שאלו שלא כהוגן ובשיבוש בלשון שדברות האחרונות נאמר בהן טוב ובאמת טוב לא נאמר בהם כלל רק ייטב לך, והול"ל שנאמר בהן ייטב לך, או הטבה לכה"פ, והקפיד ר"ה ב"א על זה ששינה לשון הכתוב, והשיב לו כמדוחו עד שאתה שואלי כו' שחיבה זו כמו שקרית לפני איני יודע את נאמרה בהן כלל, ועכ"ז אני מביין שאלתך בלך אלל ר' תחום והוא יגיד לך.

יהושע העליר אבד"ק פאלאנגען
(הסוף יבא)

הערה

הני להעיר כי ה"ה ר"ק שולמאן בפירושו על "קס רבה שהיה לר"ז" בצבדו הלבנות גליון כ"ה — כיון לדעת הרב המאירי על מגלה שכתב: "וכן לענין בלור זה שאמר שהיה לר"ז פ' מלשון סחיטה ואח"י מלשון האלמוני והחייני". ועל הא דא"ר מחייב אינם לבסומי בפורית וכו' כחב הרב בעל האשכול, פ' שהיה לקדמונים שיר ובסיום המדורים אמרו פעם ה' ברוך מרדכי ופ"א חרור המן וכו', ומי שאינו בישב הדעת כל עקר בקל יוכל להחליף.

ש.ג.ח.ה.

(*) עי' בס' זכר יוסף להרב הגאון הקו"ב סוהר"ר יוסף זכרי שערך כ"י חזק"ק שזול לפסחים כ"ט ב'.
(**) ועדי דברי בו זכר אנוכתי להשיב שאלת הרעב"ן ערבנו סעדי גאון ח"ל הרעב"ן על הכתב על פי שנים עדים או שלשה עדים יומת העת (דברים י"ז ו') וע"ד הפשט אשר הגאון רב סעדי שנים עדים או שלשה עקבלים עדות השנים — חזל כעדוקה לי שטעה הגאון בדיו כי עדות דניי כפשות לא עקובל רק בפני סנהדרין על עשרים ושלשה עכ"ל.

והנהגה חלי כי בן נראה בסנהדרין ח' וס' י"ח שנים לדבר ואחר לשעור." הרי אף דכלהו אינם שיעין כ"א מפי העתונתן והול' עד מפי זה? אלא ע"כ קבלת עדות ד"כ ג"כ בשלשה, ודברי הגר"ם ברור עללו. טוב מלחמי בס' ב"ש ע"ס שהעלה כמו בן לדעת הרעב"ם ועי' בעהר"ם ש"ף וראה בחתם סופר ח"ט שלא העלה חרובה לזה כאשר חזרה.

(***) ועפ"י יס להאיר גם עתהרס ז"ל בר"ר (ל"ז) אשר רש"ל היינו סבורים שנתכלעה משפחתו של פוט. —